

ШТА СУ РЕКЛИ О ЛЕКСИКОНУ БИБЛИЈСКЕ ЕГЗЕГЕЗЕ

Б. ШИЈАКОВИЋ:

„Ако имамо на уму да су лексикографија и енциклопедистика резултат високо развијене истраживачке и стручне свести, као и израз научне самосвести, онда *Лексикон библијске егзегезе* представља важан подухват у српској теолошкој и хуманистичкој науци, и то подухват који (поред мноштва лексикона и приручника и у овој области) није ослоњен на неки готови узор, већ је стваран тежим путем: да се богатим и промишљеним одабиром одредница, практиковањем различитих приступа, уграђивањем истраживачких искустава разних научних средина и традиција – многобројни аспекти библијског текста и његове дуге и плодне рецепције изложе на начин који је не само информативан и поучан него и оригиналан и подстицајан, често више но што то очекујемо у лексикографској обради. *ЛБЕ* карактерише интердисциплинарност, али не само у смислу агрегата разноврсних струковних знања, него пре свега у настојању да се у контактним зонама различитих струка реализује динамика дијалога и међусобних утицаја. Ово за последицу има то да ће и они упућени (а не само они који се упућују) увек имати шта да науче, крећући се кроз *Лексикон* као кроз лавиринт незавршеног знања, кроз који их као путовође воде многобројне упутнице. Библија је утемељујућа и прожимајућа књига хришћанске културе, чак и више од тога, па *Лексикон* не само да уважава библијски текст у свим његовим аспектима, него је на један потенцијално целовит начин посвећен трансмисији и рецепцији библијског текста и његовом утицају на разне области знања и уметничког стварања. Притом *Лексикон* јасно показује да повратак оцима није могућ без повратка Библији. Овим *Лексиконом* српска библистика је направила два важна искорача. *Лексикон* је плод међународне сарадње у којој се српска библистика појављује као равноправан саговорник, који има да каже и нешто што не говоре други. Такође, српска библистика је овим искорачила према философији, књижевној теорији, филологији, социологији, историјској науци и другим хуманистичким дисциплинама, и тај искорак би могао да буде изазов да до сличних поступака дође и са друге стране. Најзад, *Лексикон библијске егзегезе* је поуздан студијски приручник, који поред мноштва постигнутих научних резултата садржи и многе стимулације за даље истраживање и промишљање неисцрпног текста Библије“.

Проф. др Богољуб Шијаковић
Православни богословски факултет
Универзитета у Београду

П. ЈЕВРЕМОВИЋ:

„Идеја лексикона, сама по себи, нужно подразумева неопходност рефлексивног отклона неке доктрине (у овом случају библистике) од своје, историјски увек условљене, актуалне продукције. Лексикон није *ствар еснафа*. Он мора бити *ствар духа, духа оваплоћеног у језику*. Духа зрелог за *преиспитивање себе самог, сопственог мишљења и језика*. Отуд толика важност одговорног (идеолошки неострашћеног, документованог, критички самосвојног, што је могуће више интердисциплинарног) повратка кључним питањима смисла суштинских речи и идеја која неку доктрину (у овом случају, као што рекох, *библистику*) чине могућом. И–смисленом. Савремена библистика, управо, има смисла зато што су речи (*одреднице*) прикупљене унутар корица *Лексикона библијске теологије* живе, рефлексивно прегнантне, (потенцијално) плодне и мисливе. Својим несебичним трудом, знањем, јасном визијом и дубоком људском упорношћу, уредници овог *Лексикона* су значајно задужили нашу (не само богословску) јавност. Постављени су нови стандарди. Наслућени су нови путеви“.

Проф. др Петар Јевремовић
Филозофски факултет Универзитета у Београду

К.-В. НИБУР:

„Библијски институт у оквиру ПБФ БУ постоји непуних пет година. Основали су га професори и доценти Старог и Новог Завета, и он се брзо развио и унапредовао, нарочито прикупљањем библиотеке у којој су се нашле многе најновије и најугледније научне публикације из различитих области библијских студија. Једна од многих предности Библијског института од оснивања била је стварање окружења за библијска истраживања, која су унапређена везама и личним контактима овдашњих професора са неким веома значајним међународним установама и неким кључним личностима са поља библијских студија. Неколико међународних библијских конференција које је организовао Библијски институт – од којих је последња, одржана недавно (31. маја – 3. јуна 2018. г.), била посвећена рецепцији Библије у антици и средњем веку – јесу символ ове отворености.

Лексикон библијске егзегезе који су уредили професори Родољуб Кубат и Предраг Драгутиновић сведочи о убрзаном и изузетном напретку библистике у Србији. Ову публикацију су двојица професора са Библијског института сами приредили и уредили, уз помоћ својих колега са факултета. Међутим, истовремено су уређивачи успели да окупе велики број водећих међународних стручњака који су дали допринос

Лексикону, пишући одреднице из поља својих ужих истраживања. Као резултат, *Лексикон* открива особен профил библијских студија, искован у православном предању тумачења Светог Писма у Србији. У исто време, *ЛБЕ* показује како је библистика у Србији постала сарадник и део међународне научне заједнице у оквиру библијских истраживања.

Међу ауторима одредница налазе се многе водеће личности међународне библистике – Луц (Берн), Никлас (Регенсбург), Лаут (Дарам), Штембергер (Беч), Домен (Регенсбург), Тајсен (Хајделберг)... Међутим, истог је значаја чињеница да су писци већег броја одредница српски библисти – и они из млађе и они из познатије генерације. Најважнији циљ *Лексикона* јесте да српским студентима теологије понуди меродавно и поуздано референтно дело за појашњење и сналажење са појмовима, чињеницама и недоумицама у вези са Библијом и њеним прошлим и садашњим тумачењем. Уверен сам да ће ово дело на најбољи могући начин послужити сврси“.

Проф. др Карл-Вилхелм Нибур
Теолошки факултет Универзитета у Јени (Немачка)

Н. РИСТОВИЋ:

„За српску теологију, али и блиске научне области, *Лексикон библијске егзегезе* представља велику новину. Уместо досадашњег парцијалних и партикуларних презентација Библије у овом су лексикону, на једноме месту, представљени мотиви и резултати древних и модерних студија Светог Писма како из угла теологије, тако и из других углова – филологије, философије, историје... Читалац ће у овом приручнику наћи прегршт драгоцених информација о томе како је, са којих позиција и у коју сврху Библија била тумачена и коришћена од времена настанка до данас. Осим очекиваних, традиционалних садржаја, од текстологије до догматике, *Лексикон библијске егзегезе* обавештава српске читаоце и о оним аспектима библијских књига који су отворени новим теоријским приступима – из угла наратологије, политикологије и сл. Библија је у овом лексикону контекстуализована тако да су у њему знатно место добиле и литургијска перцепција и рецепција књига Светог Писма. Отуда *Лексикон библијске егзегезе* не само што је први овакав приручник на српском језику, већ је и у светским оквирима публикација без пандана, пошто није моделован према сличним приручницима других хришћанских конфесија, већ је оригинални православни допринос савременим настојањима да се начине прегледне синтезе резултата проучавања Библије у крилу различитих дисциплина. Овај лексикон је показатељ да је у нашој теолошкој и широј академској јавности дошло до

значајног помака у развоју библијских студија – да Свето Писмо добија оно место које му припада у теологији и у националној култури“.

Проф. др Ненад Ристовић
Филозофски факултет Универзитета у Београду

В. НЕДЕЉКОВИЋ:

„Што је најбоље код новог *Лексикона библијске егзегезе* написаног под уредништвом Родољуба Кубата и Предрага Драгутиновића, то је његова ширина. Ширина у сваком погледу – тематском, конфесионалном, историјском, методолошком – и тешко је рећи шта је свега тога најважније у борби против необавштености, скучености, заборављавања, безначаљности, којој данас треба да допринесе свако ко ради на пољу хуманистичких наука. Модерна библистика као наука која у властиту сврху, ради свог узвишеног предмета, ангажује читав један низ фундаменталних дисциплина, истом их стављајући на тешку пробу кроз питања која им поставља, у овом *Лексикону* налази пуног одраза. Верујем да ће он, овакав какав је изашао на свет несамерљивим трудом и превасходном заслугом двојице уредника, не само наћи доста корисника у нашој књижевној и научној средини, која је жедна оваквих приручника, већ и стећи себи доста читалаца – оних што ће за њим посезати не по непосредној потреби или конкретним поводом, већ из чистог задовољства. Ништа боље од тога не бисмо умели да пожелимо овој ученој, правоумној и честитој књизи“.

Проф. др Војин Недељковић
Филозофски факултет Универзитета у Београду

К. ПРИКОП:

„Иницијатива колега Родољуба Кубата и Предрага Драгутиновића са Православног богословског факултета Универзитета у Београду, да у оквиру Библијског института објави *Лексикон библијске егзегезе* мора бити срдечно прихваћена и у ширем контексту библијских студија, а нарочито на пољу православне теологије. Овај *Лексикон*, попут других релевантних књига или студија из међународне библистике, које су објављене, преведене или уређене под покровитељством поменутог Библијског института, на првом месту представља конкретан знак повезивања православних библијских студија са савременим токовима библијске егзегезе. Одабране одреднице у *Лексикону* и њихови аутори, прате намеру уредника чији је један од циљева да прошире уске професионалне хоризонте православне теологије и надиђу одређене, круте

традиционалне ставове, указујући на потребу да се православна теологија укључи у шире академске дискусије. Друго, *Лексикон* је веома користан приручник за професоре, наставнике, студенте и све људе заинтересоване за библијску егзегезу. Такав приступ представља модел који би требало да прате остали православни богословски факултети и установе, који морају да схвате да будућност академске теологије не почива иза зидина њихових теолошких утврђења, већ у искреном дијалогу, који је развијен у конструктивне сврхе“.

Проф. др Козмин Прикоп
Православни богословски факултет
Универзитета у Букурешту (Румунија)

М. РАДОВАНОВИЋ:

„Већ дуго времена је у богословским и хуманистичким наукама присутна велика потреба за једним савременим *Лексиконом библијске егзегезе*. Библија није само збирка древних списа који се изучавају као артефакти из далеке прошлости, већ је неисцрпна и свакодневна инспирација која вековима обликује културу и цивилизацију којима припадамо. Зато свет у коме живимо није могуће правилно и у потпуности разумети без коришћења библијског кључа. *Лексикон* нам у том настојању може бити од велике помоћи, јер су по први пут унете одреднице које темељито обрађују однос библистике и савремених друштвених феномена и теоријских приступа. Посебно је важно напоменути да су током рада на *Лексикону* и другим сродним пројектима наши библисти препознати као високо мотивисани и посвећени стручњаци, због чега се Београд на светској мапи све више издваја као један од веома перспективних центара изучавања библијских наука. Можемо бити веома поносни што је овај јединствен, значајан и велики подухват успешно остварен при Библијском институту Православног богословског факултета Универзитета у Београду, чиме Српска православна црква поред своје већ познате духовне, успешно остварује и важну научну мисију у свету“.

Доцент др Милан Радовановић
Академија уметности Београд

Д. ЋОГО:

„Прије неколико дана је из штампе изашао *Лексикон библијске егзегезе*, у издању Библијског института ПБФ УБ и Службеног гласника. Ријеч је о по свему јединственом

издавачком подухвату у чијој је изради учествовало више од 100 теолога, философа, филолога, теоретичара културе и књижевности и других стручњака из богословљу сродних хуманистичких дисциплина и умјетности.

Лексиконске одреднице су писане на разумљив, али не и баналан начин, тако да сваком читаоцу понуде не само енциклопедијске увиде него и промишљања о релевантним појмовима која надилазе пуку информативност. Иако би се из наслова дало закључити да је у питању ускостручни Лексикон, он је обухватио много шири спектар појмова, тако да, све до сачињавања неког будућег српског теолошког лексикона, ЛБЕ моћи ће поуздано да се користи као својеврстан општији теолошки појмовник по себи. Видљив је огроман труд приређивача да позову за сараднике како реномиране европске библисте чије су библиографије испуњене свјетски познатим референцама (поменућемо само У. Луца, Г. Тајсена, између осталих) тако и младе асистенте Богословских факултета који су својим трудом најавили будући потенцијал за бављење теологијом. Уредништву морамо захвалити и на уједначеном начину писања одредница. ЛБЕ по свему ће означити почетак једне битне фазе у развоју српске теологије јер послје периода у коме су доминирали радови, дисертације, пројекти који су увијек за основу имали личну харизму, способности али и интересовања појединих великана теологије, најављује период систематског рада, заједничких подухвата, сустизања оних великих и значајних облика груписања знања (као што су лексикографски подухвати) без којих једна теологија и култура не могу да се назову писменима, али и не могу оперативно да постоје и напредују“.

Проф. др Дарко Р. Ђого
ПБФ Светог Василија Острошког
Универзитета у Источном Сарајеву

В. ТАТАЛОВИЋ:

„Чињеница да ово уникатно издање не представља само производ једине високошколске установе у Србији која за предмет има православну теологију, него да су у његовом настанку учествовали и многи еминентни стручњаци са београдског и других светских универзитета, значи отеловљење постављеног циља: да међу институцијама науке, и заједно са њима, Богословски факултет буде истински сведок стварности засноване на православном искуству Бога. Управо из тог разлога, у овом аутентичном оличењу универзитетске пуноће – у којем је умрежавање истраживача постало могуће кроз делатност Библијског института, посебно кроз пожртвован ангажман његовог подмлатка који је приређивачима такође омогућио ефикаснију обраду грађе – *principio universitatis* није резултирао збиром изолованих

лексикограских чланака, повезаних тек припадношћу библистичком дискурсу. Основу целог издања граде, заправо, три повезана начела, чија би видљивост могла да буде мерило његове рецепције. Прво, у фокусу Лексикона налази се Свето Писмо, то јест исконска потреба хришћанске културе да своју изворну литературу сапостави другим канонским изразима у средишту актуалног друштвеног живота. Академска промоција библијске књижевности, кроз заједничку одговорност истраживача различитих конфесија, у најмању руку има далекосежне последице по општу добробит друштва. Друго, кроз азбучно структурирни редослед одредница, легитимисани су, по угледу на искусније хришћанске традиције, научни процеси истраживања и објашњења библијских текстова, у чему су се први пут нашла и лексикографска одређења православног предања. На питање шта једну егзегезу чини православном, одговор треба тражити у јединственом споју христијанизованих научних пракси у хуманиоруму са аутентичним православним искуством – што је процес којем, како Лексикон показује, тек предстоји креативан развој. И треће, друштвена релевантност библијске књижевности, омогућена кроз препознатљиве научне форме, коначно је могућа захваљујући функционалном језичком механизму, односно суптилним процесима усаглашавања појмова и метода унутар јединственог језичког система. Чињеница да су одређени изрази управо овим издањем добили своје место у српском језику значи заметак њихове прихваћености и ефектности. Одатле, потреба за Лексиконом превазилази шаблонске оквири једног помоћног средства, па српску библистику подиже у ниво светске науке“.

Доцент др Владан Таталовић
Православни богословски факултет
Универзитета у Београду

В. МИЛИЋЕВИЋ:

„Лексикон библијске егзегезе који су приредили проф. др Родољуб Кубат и проф. др Предраг Драгутиновић, на више од 500 страница веома прегледно сложеног текста, доноси готово 300 кључних одредница које покривају све области релевантне за интерпретацију библијског текста, уз исцрпан преглед библиографије. Када је у питању српска академска теологија, *Лексикон библијске егзегезе* је по много чему куриозитет, али понајпре треба истаћи чињеницу да је у његовој изради учествовало 104 аутора, од чега готово половина (47) из иностранства. Текст одредница одликује јасан, прецизан и економичан језички израз. Такође, треба напоменути да визуелна решења и техничка опрема у потпуности иду на руку читаоцу олакшавајући му максимално приступ комплексном тексту. Несумњиво, *Лексикон библијске егзегезе* је

један од најзначајнијих подухвата српске библистике и српске академске теологије у новије време. У том смислу је важно напоменути како је овај подухват реализован у оквиру пројекта *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки пројекти и резултати*. Као такав, *Лексикон* се може узети и као најбољи омаж значајним донетима које је српска библистика, упркос веома турбулентном периоду, остварила у протеклом веку, како у стриктно академској сфери, тако и на плану приближавања речи Писма црквеној пуноћи. Са друге стране, *Лексикон* се може разумети и као програмски текст који својом академском озбиљношћу, интердисциплинарним приступом и комуникацијским потенцијалом указује на то које и какво место теологија заузима у српској науци и култури, нарочито с обзиром на околности настале њеним пуним интегрисањем у академску заједницу на почетку XXI века“.

Доцент др Вукашин Милићевић
Православни богословски факултет
Универзитета у Београду